

De weg kwijt.

Tekst: Elian Hattinga van 't Sant

Regelmatig verschijnen in de kranten verhalen over honden die op wonderbaarlijke wijze de weg vinden. Vaak terug naar huis, waarbij de honden grote afstanden afleggen of bijzondere prestaties leveren, zoals het oversteken van brede rivieren of het doorkruisen van moerassen. Het inspireerde Eric Knight in 1938 tot het schrijven van de klassieker *Lassie, Come Home*, waarin de fameuze, uit armoede verkochte collie tot drie maal toe terug naar huis loopt om zich bij zijn jonge baasje Joe te kunnen voegen. En wie kent niet het prachtige, ook herhaaldelijk verfilmde *The Incredible Journey*, waarin twee honden en een kat 300 mijl vol gevaren afleggen om, eind goed, al goed, hun bazen in de armen te kunnen vliegen?

Er zijn ook verhalen van honden die naar heel andere plekken gingen, zoals de hond die de bus nam en bij de juiste halte uitstapte om zich baas in het ziekenhuis op te zoeken, zonder dat hij daar ooit eerder was geweest. Veel mensen denken dan ook dat honden een soort aangeboren GPS hebben en moeiteloos vanaf iedere plek de weg kunnen vinden. Dat is echter wat al te optimistisch.

Path Integration

De wijze waarop dieren navigeren en zich oriënteren kan heel verschillend zijn en is uiterst complex. Onderzoek naar hoe het precies in zijn werk gaat, is volop aan de gang. Een eenduidig wetenschappelijk antwoord op vragen als ‘Hoe vinden honden de weg?’ en ‘Zijn alle honden even goed in het vinden van de weg?’ is er dan ook nog niet.

Het kunnen terugvinden van hun hol, nest of huis is voor alle zoogdieren die een ‘thuis’ hebben van levensbelang voor veiligheid en succesvolle voortplanting. Wanneer een dier zich van zijn thuisplaats verwijdert, wordt er daarom voortdurend allerlei interne en externe informatie - zoals het aantal stappen, loopsnelheid, lichaamspositie en optische informatie over de omgeving – op een of andere wijze door de hersenen gecombineerd (*path integration*) en weer teruggekoppeld, zodat het dier onbewust weet op welke afstand en in welke hoek hij zich ten opzichte van zijn thuis bevindt. Daardoor kunnen dieren in een rechte lijn naar huis teruggaan vanaf een plek waar ze via allerlei omwegen zijn gekomen.

Motivatie

Een hond die wegloopt van huis, is dus zelf in staat om de weg terug te vinden. De meeste honden die uit de tuin of door de voordeur ontsnappen, zullen dan ook vroeg of laat weer voor de deur zitten; meestal als een lege maag aangeeft dat het weer eens tijd is voor een bakje. Als het lang duurt eer hij terugkomt, is dat dus niet omdat hij verdwaald is, maar waarschijnlijk omdat zijn motivatie om terug te gaan door andere, sterkere motivaties is overschaduwd. Hij is misschien een loopse teef op het spoor, heeft een lekker kadaver gevonden waaraan hij zich tegoed kan doen of zit leuk achter de konijnen aan. In ons kleine landje kan het natuurlijk ook niet uitgesloten worden, dat hij een ongeluk heeft gehad of door iemand naar het asiel is gebracht.

Auto

Het lijkt er soms ook op dat honden de auto- als een soort tweede huis - als centraal punt nemen om naar terug te keren als zij tijdens de wandeling hun baas zijn kwijtgeraakt. Veel honden keren uit zichzelf terug naar de parkeerplaats die het startpunt was van de wandeling

en waar zij uit de auto zijn gelaten. Reden dus om vooral je auto te laten staan waar hij stond en zelf - indien nodig- met ander vervoer naar huis te gaan als je je hond kwijtraakt, want de kans dat je hond vroeg of laat weer bij je auto opduikt is groot. Vindt hij echter de auto, zijn uitgangspunt, niet terug, dan is de kans dat de hond verder gaat zoeken en alsnog verdwaalt, groot.

Geometrie

Om zich te (her)oriënteren maken dieren ook gebruik van vaste herkenningspunten en van een geometrische voorstelling die zij hebben van de omgeving. Daardoor is het bijvoorbeeld mogelijk dat een hond die met de auto steeds hetzelfde ritje maakt van zijn huis naar het bos, zelf vanuit het bos de weg naar huis terugvindt, mits hij tenminste uit het raam kan kijken en dat ook doet. Hij kent dan de weg net zo goed als wij die kennen wanneer we steeds dezelfde route nemen.

Als je echter kriskras door het land gaat rijden en de hond ergens waar hij nooit eerder is geweest, uit de auto kiepert, dan is de kans dat hij de weg terug vindt vrijwel nihil. Zijn *path integration* systeem werkt niet en herkenningspunten waarop hij zich kan oriënteren zijn er ook niet. Niet voor niets kijken honden die dat overkomt zo verdwaasd en zijn zij ontredderd: ze hebben geen idee waar ze zich bevinden.

De geometrische voorstelling is honden ook behulpzaam om je terug te vinden als zij door een bos rennen: ze beschrijven bijvoorbeeld vaak halve cirkels ten opzichte van het pad waar je op loopt. In productiebossen met rechte paden en daar haaks op staande zijpaden is het daardoor relatief gemakkelijk voor je hond om je terug te vinden. Hij duikt achter je de bosjes in, komt voor je uit weer op het pad, en checkt even of je er nog loopt.

Kronkelpaadjes

Weten waar het huis staat en weten waar de baas in het bos is, zijn echter twee verschillende dingen. Het huis is immers een vast punt, terwijl de baas steeds van positie verandert. Nu lopen wij mensen vaak vaste routes waardoor het gemakkelijk is voor onze honden om ons terug te vinden: ze kennen die route en hoeven deze alleen maar te volgen om ons terug te vinden.

Neem je echter een onbekende route met kronkelpaadjes of verander je vaak van richting terwijl je hond uit zicht is, dan kun je je hond in de problemen brengen. In een productiebos lopen de meeste honden als ze je niet gelijk zien het pad terug en checken het zijpad waar je waarschijnlijk bent ingeslagen. Omdat de paden zo recht zijn, kan de hond grote stukken overzien en heeft hij een grote kans om je gemakkelijk terug te vinden. Verander je echter meerdere keren van richting in een productiebos of loop je op kronkelpaden, dan ziet je hond je niet en is de kans op verdwalen groot. Hij moet dan je op een andere manier terugvinden. De wijze waarop hij dat probeert te doen, kan – althans in mijn ervaring – per ras en ook per individu verschillen.

Pendelen.

Er zijn honden die teruglopen naar het punt waar ze je het laatst hebben gezien, hun neus aan de grond zetten en zo het geurspoor volgen. Veel honden, ook van rassen waarvan je misschien verwacht dat ze hun neus openzetten - zoals jachthonden - gebruiken hun neus echter in het geheel niet, maar gaan pendelen: ze jakkeren het pad waarop je gelopen hebt op en neer, waarbij ze de steeds verder weggelegde zijpaden op het oog checken. Ik heb zo bij wijze van experiment van achter struiken en uit bomen mijn eigen honden en die van vrienden

keer op keer als een perpetuum mobile voorbij zien komen, in een steeds grotere paniek. Andere honden rennen vol overtuiging totaal de verkeerde kant op.

Regelmatig even roepen of fluiten als je van richting verandert, biedt daarvoor uitkomst, want onze honden hebben meestal uitstekend geleerd om zich daarop te oriënteren. Daarom gaan veel honden ook verder bij je vandaan als je met nog iemand door het bos loopt dan wanneer je alleen loopt. Het praten met elkaar dat de meeste mensen dan doen, is een uitstekend, permanent voortbewegend baken.

Luisteren

Veel roepen of fluiten is dan ook een van de meest effectieve middelen als je hond je kwijt is, zeker als hij ver weg is geraakt en systematisch zoeken hem niets oplevert. Zo vertelde een wandelaar die een van mijn honden een tijd had gade geslagen toen zij mij kwijt was geraakt, dat ze voortdurend stilstond om te luisteren. Hoorde ze mijn fluitje, dan rende ze weer een stuk in mijn richting om vervolgens stil te staan en te wachten op het volgende fluitje.

Om die reden is het belangrijk om op dezelfde plek te blijven staan als je roept of fluit. Als een hond zich op die manier oriënteert op je gefluit of geroep, dan duurt het, als hij ver weg is, een tijdje eer hij weer bij je terug is. Wat sommige mensen doen die hun hond kwijt zijn – door het hele bos rennen of fietsen en steeds op een andere plaats fluiten – is daarom totaal zinloos. Tegen de tijd dat de hond op de plek is waar je het laatste floot, ben jij alweer ergens anders. Op die manier ren je dus eindeloos achter elkaar aan en kom je elkaar, als je pech hebt, steeds maar niet tegen.

Gehuil

Andersom kunnen ook honden zelf gebruik maken van ‘roepen’ als ze hun baas kwijt zijn. Ik zag ooit in het bos een Basset Griffon Vendéen die overduidelijk zijn ‘meute’ kwijt was. Van zijn speurneus maakte hij in het geheel geen gebruik: hij rende langs het pad, stond stil, liet een klinkend jachtgehuil horen, luisterde een tijdje of er antwoord kwam, rende voort, stond stil, hilde en luisterde. Helaas voor hem kwam er geen antwoord en ging hij ook niet op mijn uitnodiging in om bij mij te komen. Ik kon hem niet helpen: hij had teveel haast om zijn meute te vinden.

Er zijn echter ook honden die het geroep of gefluit van hun baas voor heel andere doeleinden gebruiken: om het er zelf nog even lekker van te nemen. Het zijn vaak honden die het bos op hun duimpje kennen en die graag willen spelen of, soms tot vervelens toe, achter de jouwe aanlopen. Als ze de baas horen roepen, spitsen ze een oor in zijn richting, denken: “O, hij is er nog!” en gaan lekker verder met waarmee ze bezig zijn. Pas als ze een tijdje niets horen, worden ze ongerust en rennen er vandoor. Voor hen is het vinden van de baas een fluitje van een cent.